

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

УДК 378.018.8:373.5.011.3-051]:796]:796.2.08.09-057.874](045)
DOI 10.31499/2618-0715.1(12).2024.305355

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ ЗІ СПОРТИВНИХ ІГОР

Кашуба Анатолій, доцент кафедри теорії і практики фізичної культури та спорту,
Рівненський державний гуманітарний університет.

ORCID: 0000-0001-7782-898X

E-mail: anatolii.kashuba@rshu.edu.ua

У статті здійснено аналіз стану підготовки майбутніх учителів фізичної культури в цілому та до організації змагальної діяльності школярів зі спортивних ігор в різних ЗВО у процесі вивчення фахових дисциплін, спрямованих на оволодіння необхідними навичками в площині як психолого-педагогічної, так і спеціальної / фахової підготовки.

Автором з'ясовано, що проблема професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності школярів зі спортивних ігор потребує ґрунтовного розв'язання щодо методологічного, психолого-педагогічного та методичного аспектів.

Ключові слова: підготовка майбутніх учителів фізичної культури, змагальна діяльність, спортивні ігри, освітньо-професійна програма, освітні компоненти, компетентності, програмні результати навчання.

PREPARATION OF FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL CULTURE FOR THE ORGANIZATION OF COMPETITIVE ACTIVITIES OF SCHOOL STUDENTS FROM SPORTS GAMES

Kashuba Anatolii, Associate Professor at the Department of Theory and Practice of Physical Culture and Sports, Rivne State University for the Humanities

ORCID: 0000-0001-7782-898X

E-mail: anatolii.kashuba@rshu.edu.ua

The article analyzes the state of training of future teachers of physical culture in general and the organization of competitive activities of schoolchildren in sports games in various higher education institutions in the process of studying professional disciplines aimed at mastering the necessary skills in the plane of both psychological and pedagogical and special / professional training.

The author found out that the conditions of the modern school determine the need for professional training of future physical culture teachers of a new profile. A certain level of developed qualities is necessary, such as: social and professional mobility, professional activity and stability, responsibility, creativity, sociability, balance, etc. Cultivating these qualities will contribute to the universalization of the professional functions of the future specialist. However, as evidenced by the analysis of modern practice, there are a number of gaps in the system of training future teachers in general and training future physical culture teachers in particular.

On the basis of theoretical generalizations, the research found out that in order to successfully organize competitive activities, future teachers of physical culture need to master the following necessary skills: accurately define specific goals and tasks; properly plan preparation for the

competition; apply rational and effective forms of their implementation; eliminate negative factors arising during the competition; take into account and control personal and psychological factors.

Therefore, the task of the research was to study the state of preparation of future teachers of physical education for the organization of competitive sports activities of schoolchildren according to all the specified components. In order to generalize the state and practice of training future teachers of physical culture, we analyzed the relevant educational programs of «Bachelor's», «Master's» programs implemented in various higher education institutions of Ukraine.

The author found out that the problem of professional training of future teachers of physical education for the organization of competitive activities of schoolchildren in sports games requires a thorough solution in terms of methodological, psychological-pedagogical and methodical aspects.

Key words: *training of future teachers of physical culture, competitive activity, sports games, educational and professional program, educational components, competencies, program learning results.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В сучасних реаліях перед педагогічною системою постала проблема вдосконалення роботи закладів вищої освіти щодо підготовки майбутніх учителів – висококваліфікованих фахівців, гармонійно розвинених та творчо активних, особистісно та професійно відповідальних.

Зокрема, процес професійної підготовки майбутнього учителя фізичної культури у ЗВО являє собою становлення його як особистості, розвитку загальної і професійної педагогічної культури, компетентності, професійних компетенцій, що виступають передумовою ефективної майбутньої професійної діяльності як учителя в закладі загальної середньої освіти.

Умови сучасної школи зумовлюють потребу в професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури нового профілю. Необхідний певний рівень сформованих якостей, таких як: соціальна та професійна мобільність, професійна активність і стійкість, відповідальність, креативність, комунікабельність, врівноваженість та ін. Виховання зазначених якостей сприятиме універсалізації професійних функцій майбутнього фахівця.

Унікальна роль вчителя фізичної культури полягає у «формуванні фізично розвиненої особистості, яка володіє оптимальними способами виконання фізичних вправ, життєво необхідними руховими уміннями та навичками, свідомо ставиться до фізичної активності і веде активний спосіб життя» [10].

Відповідно до Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти, вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти» мета професійної діяльності вчителя «полягає в організації навчання та виховання здобувачів освіти під час здобуття ними повної загальної середньої освіти (далі – здобуття освіти) шляхом формування у них ключових компетентностей і світогляду на основі загальнолюдських і національних цінностей, а також розвитку інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, необхідних для успішної самореалізації та продовження навчання» [11, с. 1].

Вчитель спільно з батьками, іншими законними представниками здобувачів освіти «сприяє розвитку здібностей здобувачів освіти, формуванню в них навичок здорового способу життя, дбає про їхнє фізичне і психічне здоров'я; формує в здобувачів освіти усвідомлення необхідності додержуватися Конституції та законів України, захищати суверенітет і територіальну цілісність України; настановленням і особистим прикладом утверджує повагу до суспільної моралі та суспільних цінностей, зокрема правди, справедливості, патріотизму, гуманізму, толерантності, працелюбства; формує в здобувачів освіти прагнення до взаєморозуміння, миру, злагоди між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами» [11, с. 1].

Оскільки проблема підготовки майбутніх фахівців займає пріоритетне місце у

сучасній професійній освіті, це зумовлює пошук нових ефективних шляхів модернізації різних аспектів педагогіки вищої школи та завдань щодо якісної підготовки компетентного й конкурентоспроможного фахівця – носія засвоєної наукової інформації, здатного до продуктивного мислення, вдосконалення, розвитку, самоорганізації.

Однак, як свідчить аналіз сучасної практики, існує ряд прогалин у системі підготовки майбутніх учителів в цілому та підготовки майбутніх учителів фізичної культури зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз стану дослідженості наукової проблеми засвідчує актуальність потреби оптимізації процесу підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності у сфері професійної освіти шляхом пошуку та впровадження ефективних умов реалізації досліджуваного процесу.

Науковці, теоретики і практики постійно аналізують та вказують на недоліки, які свого часу існували у сфері професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі освіти, фізичної культури, зокрема констатують низку негативних факторів і тенденцій, таких як: недостатній взаємозв'язок спеціальних дисциплін з дисциплінами педагогічного циклу, що не дозволяє надати спеціальну-педагогічну спрямованість навчально-виховного процесу в цілому; недоліки в організації перепідготовки спеціальних фізкультурно-педагогічних кадрів для роботи за принципово новими планами і курсами в умовах варіативних освітніх програм і підручників профільного навчання; відставання в розробці й впровадженні нових педагогічних технологій; нерозвиненість інформаційного середовища й культури в системі неперервної фізкультурної освіти; недостатнє урахування регіональних особливостей у практиці підготовки фахівців фізичного виховання; та ін. [3, с. 103] (В.В. Мартиненко, В.С. Курило).

З позицій сьогодення, сучасної практики професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі освіти і педагогіки, зокрема вчителів фізичної культури, частина питань набули позитивного вирішення через реалізацію нових підходів, інноваційних практик, потреба в яких виникла в нових соціально-економічних реаліях (дистанційного навчання в умовах карантинних обмежень, військового стану, та ін.).

Однак, значна частина перерахованих вище проблемних питань залишаються невирішеними або частково вирішеними. Зокрема, щодо недостатнього взаємозв'язку спеціальних / фахових дисциплін з дисциплінами педагогічного циклу та недовістю системи професійного добору для вступників на педагогічні спеціальності.

Відповідно на основі аналізу науково-педагогічної літератури щодо підготовки фахівців фізичної культури в сучасних соціально-економічних умовах науковці підсумовують:

– у ЗВО «практично не здійснюється діагностика здібностей абітурієнтів до педагогічної діяльності, викладачі рідко застосовують інтерактивні форми й методи навчання, інформаційно-комунікаційні технології, недостатньо розвиваються в процесі навчання креативні здібності студентів» [1, с. 68];

– посилення гуманістичної спрямованості освіти «неминуче призводить до підвищення значущості психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в закладах вищої освіти, так як тільки в цьому випадку забезпечується справжнє реформування системи фізкультурної освіти, її переходу до нової, особистісно-орієнтованої парадигми» [1, с. 68] (А.К. Абдуллаєв, І.В. Ребар).

Ці та інші проблемні питання у підготовці майбутнього педагога вимагає від системи освіти пошуку нових шляхів організації підготовки вчителів фізичної культури, оснований на сучасних підходах, змін не тільки в цілях і змісті, а й у формах, методах і засобах професійної підготовки.

Зокрема, проблема професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності школярів зі спортивних ігор потребує ґрунтовного розв'язання щодо методологічного, психолого-педагогічного та методичного аспектів.

Мета статті – здійснити аналіз стану підготовки майбутніх учителів фізичної культури в цілому та до організації змагальної діяльності школярів зі спортивних ігор в різних ЗВО у процесі вивчення фахових дисциплін, спрямованих на оволодіння необхідними навичками в площині як психолого-педагогічної, так і спеціальної / фахової підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В цілому процес професійної підготовки майбутнього учителя фізичної культури є становленням його як особистості, розвитку загальної і професійної педагогічної, психологічної культури, фахової компетентності, професійних компетенцій, що виступають передумовою ефективної майбутньої професійної діяльності вчителя в закладі загальної середньої освіти. Професійна готовність майбутнього учителя фізичної культури виступає як цілісний стан особистості, що виражає якісні характеристики її спрямованості, свідомості, професійної позиції, іміджу, рівня оволодіння професійно-педагогічними діями.

Особливості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури полягають у підготовці компетентного студента, який повинен володіти знаннями щодо зміцнення та збереження здоров'я учнів. В цілому майбутній учитель фізичної культури повинен уміти надавати методичну допомогу вчителям при складанні комплексів гімнастики перед уроками, фізкультурних хвилин і фізкультурних пауз, активних перерв, годин здоров'я; консультиувати вихователів груп подовженого дня в організації спортивних годин, виховувати в школярів звичку до самостійних занять фізичними вправами [2, с. 388].

Актуальність пошуку ефективних напрямів підготовки вчителя фізичної культури «визначається потребами суспільства у новому поколінні педагогічних кадрів, які зможуть реалізувати оздоровчі, освітні та виховні завдання, що відповідають пріоритетним напрямам державної освітньої політики України» [12, с. 148].

На думку дослідників, посилення ролі та значення психолого-педагогічної підготовки «необхідно для формування компетентного вчителя фізичної культури. Зокрема, потрібно приділити особливу увагу розробленню якісно нових цільових установок у підготовці майбутніх учителів фізичної культури, нових принципів відбору та систематизації змісту й модернізації методів і технологій їх навчання» [1, с. 68].

Підготовка майбутнього вчителя фізичної культури в цілому та до організації змагальної діяльності зокрема, здійснюється у єдності таких складових: аудиторна робота, позааудиторна (практика, спортивні секції, змагання), неформальна / інформальна освіта та самоосвіта.

Крім цього, на основі теоретичних узагальнень у дослідженні з'ясовано, що для успішної організації змагальної діяльності майбутнім учителям фізичної культури потрібно оволодіти такими необхідними навичками: точно визначати конкретні цілі та завдання; правильно планувати підготовку до змагань; застосовувати раціональні та ефективні форми їх проведення; усувати негативні чинники, що виникають в процесі змагань; враховувати та контролювати особистісно-психологічні фактори.

Тому, наступним завданням нашого дослідження стало вивчення стану підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності школярів зі спортивних ігор за усіма означеними складовими.

Насамперед, з метою узагальнення стану та практики підготовки майбутніх учителів фізичної культури нами було здійснено аналіз відповідних освітніх програм

(далі – ОП) ОС «бакалавр», «магістр», що реалізуються в різних ЗВО України.

З метою дотримання принципу об'єктивності дослідження ми проаналізували ті освітні програми, які пройшли процедуру зовнішнього моніторингу якості освіти, а саме – акредитацію Національного агентства якості вищої освіти в Україні: перший (бакалаврський) рівень вищої освіти – 22 ОП; другий (магістерський) рівень вищої освіти – 4 ОП.

З-поміж ОП за кожним рівнем вищої освіти (бакалаврським, магістерським) нами узагальнено інформацію щодо основних складових найбільш типових ОП (мета, орієнтація, основний фокус, особливості, придатність до працевлаштування, компетентності, обов'язкові / вибіркові компоненти, практика). Зупинимось на аналізі ОП з підготовки майбутніх учителів фізичної культури за кожним рівнем вищої освіти.

Здійснивши аналіз ОП за ОС «бакалавр» ми дійшли висновку про повну відповідність мети ОП спеціальності 014 Середня освіта та предметній спеціалізації «Фізична культура». Зокрема, мета ОП «Фізична культура» – «підготовка висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців із фізичної культури, організаторів спортивного туризму для галузі середньої освіти та інших ланок освіти (дошкільної, позашкільної, неформальної освіти, освіти дорослих тощо), які здатні впроваджувати освітню, спортивно-масову, фізкультурно-оздоровчу роботу; розв'язувати складні проблеми професійної діяльності на основі здобутих загальних і спеціальних компетентностей» [9].

Орієнтація освітньо-професійних програм – «формування в здобувачів вищої освіти загальних і фахових компетентностей, достатніх для успішного здійснення професійної діяльності вчителя фізичної культури закладів загальної середньої освіти» [4]; «методика викладання фізичної культури, основ туристичної та спортивно-масової роботи, фізкультурно-оздоровчої, створення здоров'язбережувального освітнього середовища та реалізацію основ здорового способу життя на формування в здобувачів вищої освіти загальних і спеціальних (фахових) компетентностей, достатніх для успішного здійснення професійної діяльності вчителя фізичної культури закладів загальної середньої освіти» [9].

Відповідно до Національного класифікатора України ДК 003: 2010 «Класифікатор професій» (зі змінами) з-поміж посад, які спроможні обіймати випускники ОП ОС «бакалавр» – 2320 Вчитель закладів загальної середньої освіти та спеціалізованої освіти; 2321 Викладач закладів професійної (професійно-технічної) освіти; 2322 Викладач закладів фахової передвищої освіти; 2351.2 Методист з фізичної культури; 2359.2 Керівник секції спортивного напрямку; 3414 Фахівець із організації дозвілля; 3475 Інструктор з фізкультури; 3475 Інструктор-методист спортивної школи; 3475 Інструктор-методист з фізичної культури та спорту [5].

За результатами аналізу наповненості ОП ОС «бакалавр» переліком компетентностей доходимо висновку, що укладачами використовується, переважно, такий принцип: перелік загальних, фахових / спеціальних компетентностей, що відповідають галузі 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта, розширено та конкретизовано, враховуючи особливості професійної діяльності фахівця за предметною спеціалізацією «Фізична культура», зокрема, учителя фізичної культури.

З-поміж інших виокремлюємо фахові компетентності, які передбачають формування у майбутніх учителів фізичної культури вмінь у навичок організації змагальної діяльності, такі як:

– здатність до володіння педагогічними, медико-біологічними, інформаційними технологіями для формування здорового способу життя, формування рухових умінь і навичок, виховання фізичних якостей у представників різних груп населення і

самостійної розробки методик і технологій для інтегрального гармонійного розвитку людини;

- здатність оволодівати базовими і новими видами фізкультурної діяльності;
- здатність самостійно проводити навчальні заняття з фізичної культури з дітьми шкільного віку та учнями в загальноосвітніх установах, освітніх закладах загальної середньої та професійної освіти, позакласну спортивно-масову роботу з учнями;
- здатність самостійно проводити заняття в шкільній секції спортивного напрямку, здійснювати профілактику травматизму;
- здатність до організаційної роботи у сфері фізкультурно-оздоровчої роботи у закладах освіти, фітнесу, рекреації та фізичної реабілітації;
- здатність формувати спільноту учнів, у якій кожен відчуває себе її частиною;
- та ін. [5; 9].

Як видно з наведеного вище переліку, здатність організації змагальної діяльності передбачено, зокрема, компетентністю організовувати позакласну спортивно-масову роботу з учнями; самостійно проводити заняття в шкільній секції спортивного напрямку; до організаційної роботи у сфері фізкультурно-оздоровчої роботи у закладах освіти; формувати спільноту учнів; та ін.

Відповідно реалізація означених компетентностей забезпечується низкою обов'язкових освітніх компонентів, передбачених ОП ОС «бакалавр», які ми умовно згрупувати таким чином:

- 1) психолого-педагогічні (педагогіка, психологія, педагогічна майстерність, та ін.);
- 2) загальні основи фізичного виховання (Основи теорії та методики фізичного виховання; Теорія і методика фізичного виховання; та ін.);
- 3) предметно спрямовані (з основ фізичного виховання у закладах освіти; зі спортивних ігор; та ін.).

Насамперед, виокремлюємо ті освітні компоненти, які більшою чи меншою мірою спрямовані на формування у майбутніх учителів фізичної культури вмінь у навичок організації змагальної діяльності, зокрема, зі спортивних ігор:

- зі спортивних ігор, ігрових видів спорту (Спортивні ігри з методикою навчання; Теорія та методика викладання спортивних та рухливих ігор; Рухливі ігри з методикою навчання; Теорія та методика викладання футболу; Рухливі ігри з методикою викладання; та ін.);
- з основ фізичного виховання у закладах освіти (Інклюзивне фізичне виховання у закладах освіти; Фізичне виховання з учнями спеціальної медичної групи; Сучасні види фізичної активності в НУШ; Теорія та методика спортивного тренування у закладах освіти; та ін.).

З-поміж вибіркового освітніх компонентів, передбачених ОП ОС «бакалавр» виокремлюємо ті, які більшою чи меншою мірою спрямовані на формування у майбутніх учителів фізичної культури вмінь у навичок організації змагальної діяльності: Медико-педагогічний контроль на заняттях фізичною культурою; Діагностика та моніторинг стану здоров'я; Теорія та методика викладання чирлідінгу; Теорія та методика викладання бадмінтону; Теорія та методика викладання силових видів спорту; Організація та проведення змагань в ігрових видах спорту; Організація та проведення змагань у футболі; Теорія та методика викладання хортингу; та ін.

Здійснивши аналіз ОП за ОС «магістр» ми дійшли висновку про повну відповідність мети ОП спеціальності 014 Середня освіта та предметній спеціалізації «Фізична культура». Зокрема, мета ОП полягає у формуванні фахівця – «магістра, здатного вирішувати складні нестандартні завдання і проблеми інноваційного і дослідницького характеру у галузі

освіти (фізична культура), який володіє знаннями й уміннями психолого-педагогічного забезпечення навчально-виховного процесу, сучасними освітніми технологіями для закладів освіти, позашкільної освіти фізкультурного і спортивного профілів, громадських організацій, готового здійснювати практичну діяльність у невизначених умовах, саморозвитку та самоосвіти з можливістю додаткової підготовки до реалізації фізичного виховання дітей з особливими потребами, готового до комунікації в умовах впровадження фізичної культури в повсякденне життя для різних верств населення» [6].

Переважна більшість ОП спрямована на «підготовку конкурентоспроможного педагогічного працівника, здатного вирішувати питання дослідницько-пошукового, інноваційного та практичного характеру при виконанні професійних обов'язків у закладах освіти» [8].

Особливість підготовки майбутніх учителів фізичної культури за ОС «магістр» полягає в гармонійній інтеграції «навчально-методичної, науково-дослідницької та практичної підготовки, що дозволяє сформувати у здобувачів освіти загальні і фахові компетентності та відповідні орієнтири на сучасні технології навчання фізичної культури» [8].

З-поміж посад, які спроможні обіймати випускники ОП ОС «магістр», виокремлюємо три основні групи: викладач; учитель; методист, керівник секції, інструктор (для ОНП також науковий співробітник). Наприклад: «випускники спроможні обіймати посади, кваліфікаційні вимоги яких передбачають наявність ступеня магістра зі спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура) у закладах освіти та методичних установах. Професійні назви робіт (згідно з Національним класифікатором України ДК 003: 2010 «Класифікатор професій», зі змінами): 2310 Викладач закладу вищої освіти. 2320 Вчитель закладу загальної середньої освіти та спеціалізованої освіти. 2321 Викладач закладу професійної (професійно-технічної) освіти. 2322 Викладач закладу фахової передвищої освіти. 2351.2 Методист з фізичної культури» [8].

На особливу увагу заслуговують результати аналізу наповненості ОП ОС «магістр» переліком компетентностей. З-поміж інших ми виокремили три основні підходи, що використовуються укладачами ОП:

1) перелік загальних, фахових / спеціальних компетентностей, що відповідають в цілому галузі 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта (конкретизація особливостей професійної діяльності фахівця за предметною спеціалізацією «Фізична культура», зокрема, учителя фізичної культури, здійснена на рівні програмних результатів навчання – ПРН) [6];

2) перелік загальних, фахових / спеціальних компетентностей, що відповідають галузі 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта, додатково доповнено низкою професійних компетентностей, які конкретизують особливості професійної діяльності фахівця за предметною спеціалізацією «Фізична культура», зокрема, учителя фізичної культури.

З-поміж інших виокремлюємо такі:

– «здатність використовувати сучасні методи і технології навчання для формування у здобувачів освіти грамотності у фізичній культурі, рухових умінь, навичок і розвитку фізичних якостей;

– здатність організовувати освітній процес з фізичного виховання у закладах освіти, позанавчальну роботу, реалізовувати спортивно-масову та рекреаційно-оздоровчу діяльність;

– здатність проектувати навчальний процес з фізичного виховання з урахуванням освітніх потреб здобувачів освіти, їх стану здоров'я, віку, статі, культурних та національних традицій та відповідно до сучасних освітніх тенденцій;

– здатність до здійснення об'єктивного оцінювання і аналізу результатів навчання з фізичної культури та модифікування навчальної діяльності з урахуванням здібностей та індивідуальних особливостей здобувачів освіти;

– здатність формувати у здобувачів освіти знання, уміння, навички та переконання, необхідні для реалізації здорового способу життя, підтримання належного рівня фізичної активності, будувати комунікацію з усіма учасниками освітнього процесу для створення здоров'язбережувального і здоров'яформувального середовища;

– здатність організовувати освітній процес відповідно до вимог безпеки життєдіяльності і профілактики травматизму в межах функціональних обов'язків вчителя фізичної культури/викладача фізичного виховання;

– здатність до розроблення та реалізації навчальних і наукових проєктів з фізичної культури, узагальнення отриманих результатів та впровадження їх в освітній процес» [8];

3) перелік загальних, фахових / спеціальних компетентностей, що відповідають галузі 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта, розширено та конкретизовано, враховуючи особливості професійної діяльності фахівця за предметною спеціалізацією «Фізична культура», зокрема, учителя фізичної культури. Наприклад:

– «володіння високим рівнем знань у сфері фізичного виховання та рекреаційно-оздоровчої діяльності (з новітніми теоріями, інтерпретаціями, методами і технологіями);

– здатність застосовувати в педагогічній діяльності актуальні технології, організаційні форми, методи, прийоми і засоби навчання і виховання з метою підвищення якості освітнього процесу з фізичної культури;

– здатність здійснювати навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності з урахуванням новітніх досягнень педагогічної науки і практики фізичного виховання;

– здатність застосовувати в освітньому процесі технології педагогічного контролю результатів навчання і виховання, інтерпретувати результати і вносити корективи в організацію освітньої діяльності і в підвищення результативності освітнього процесу з фізичного виховання;

– розробляти програми і методичну документацію у сфері фізичної культури з врахуванням соціальних, морфо-функціональних, психологічних особливостей контингенту різного віку і статі, осіб з особливими потребами;

– здатність розробляти цільові програми розвитку фізичної культури та туризму на різних рівнях з урахуванням природних і економічних особливостей регіону;

– здатність представляти інтереси освітньої організації з питань фізичного виховання в державних і громадських органах управління, в ЗМІ; знаходити шляхи взаємодії з потенційними спонсорами;

– здатність виконувати наукові дослідження, з використанням сучасних інформаційних технологій і застосовувати їх результати для підвищення ефективності педагогічної, рекреаційно-оздоровчої, культурно-просвітницької та організаційно-управлінської діяльності в сфері фізичної культури;

– здатність направляти всі види своєї професійної діяльності на пропаганду здорового способу життя різних груп населення, на формування фізичної культури особистості, як комплексної, цілеспрямованої системи на основі міждисциплінарного підходу;

– здатність розробляти, реалізовувати і контролювати соціально значущі програми по залученню різних груп населення до активних занять фізичною культурою і пропаганди здорового способу, використовуючи новітні технології» [7];

З-поміж інших виокремлюємо фахові компетентності, які передбачають

формування у майбутніх учителів фізичної культури вмінь у навичок організації змагальної діяльності, такі як:

- здатність організовувати освітній процес з фізичного виховання у закладах освіти, позанавчальну роботу, реалізовувати спортивно-масову та рекреаційно-оздоровчу діяльність;

- здатність формувати у здобувачів освіти знання, уміння, навички та переконання, необхідні для реалізації здорового способу життя, підтримання належного рівня фізичної активності, будувати комунікацію з усіма учасниками освітнього процесу для створення здоров'язбережувального і здоров'яформувального середовища;

- здатність застосовувати в освітньому процесі технології педагогічного контролю результатів навчання і виховання, інтерпретувати результати і вносити корективи в організацію освітньої діяльності і в підвищення результативності освітнього процесу з фізичного виховання.

Як видно з наведеного вище переліку, здатність організації змагальної діяльності передбачено, насамперед – компетентністю організовувати позанавчальну роботу з фізичного виховання у закладах освіти.

З-поміж обов'язкових освітніх компонентів, передбачених ОП ОС «магістр» виокремлюємо ті, які дотично спрямовані на формування у майбутніх учителів фізичної культури вмінь у навичок організації змагальної діяльності: Психологія взаємодії; Методологія та організація науково-педагогічних досліджень у фізичній культурі; Управління проектами у фізичній культурі; Теорія і методика навчання фізичної культури у закладах освіти; Інноваційні технології у професійній діяльності; Спортивно-масова та рекреаційно-оздоровча діяльність у закладах освіти; Методика спортивно-масової роботи; Здоров'язбережувальні освітні технології; Інклюзивна фізична культура; Педагогіка профільної освіти; Психологія педагогічної діяльності та освітнього менеджменту; Методика наукових досліджень в освіті та фізичній культурі; Методологічні основи викладання та інноваційні технології в фізичному вихованні; Методика викладання фізичного виховання в закладах освіти; Організація та методика оздоровчої фізичної культури з основами інклюзії; Нетрадиційні засоби фізичної культури; Фізіологія рухової активності учнівської молоді; Інформаційні технології в освітньо-спортивному середовищі; Рекреація у фізичній культурі; та ін.

З-поміж вибіркових освітніх компонентів, передбачених ОП ОС «магістр» виокремлюємо ті, які більшою чи меншою мірою спрямовані на формування у майбутніх учителів фізичної культури вмінь у навичок організації змагальної діяльності, зокрема, зі спортивних ігор: Теорія і методика індивідуальних та командних видів спорту; Фізична культура у шкільній освіті за кордоном; Теорія і методика юнацького спорту; Теорія і методика спортивно-масової роботи; Психологія управління групами у фізичній культурі; Теорія і методика фізичного виховання осіб з різним рівнем фізичного стану; Сучасні технології оздоровчої рухової активності; Функціональна діагностика в освітніх закладах; та ін.

За результатами аналізу змісту підготовки магістрів зі спеціальності Фізична культура (обов'язковий блок) доходимо висновку, що:

- на відміну від ОС «бакалавр», ОП передбачено освітні компоненти загального теоретико-методичного спрямування, такі як «Теорія і методика навчання фізичної культури у закладах освіти», «Інноваційні технології у професійній діяльності», «Спортивно-масова та рекреаційно-оздоровча діяльність у закладах освіти», спрямовані на вивчення загальних особливостей навчання / викладання фізичної культури у закладах освіти різних рівнів (від дошкільних, закладів загальної середньої освіти – до закладів фахової передвищої та вищої освіти);

– на відміну від змісту підготовки майбутніх учителів фізичної культури ОС «бакалавр», у змісті ОП другого (магістерського) рівня питанням організації змагальної діяльності, зокрема зі спортивних ігор, в умовах закладів загальної середньої освіти є переважно предметом вивчення окремих освітніх компонентів вибіркового циклу.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Отже, проведений аналіз стану підготовки майбутніх учителів фізичної культури в цілому та до організації змагальної діяльності школярів зі спортивних ігор в різних ЗВО свідчить про недостатній рівень підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності школярів зі спортивних ігор у процесі вивчення фахових дисциплін, спрямованих на оволодіння необхідними навичками в площині як психолого-педагогічної, так і спеціальної / фахової підготовки.

Означені завдання покладаються одночасно як на аудиторну складову підготовки (освітні обов'язкові та вибіркові компоненти), так і на позааудиторну складову як важливого доповнення до вивчення фахових дисциплін (практики (навчальні, виробничі), курсові та кваліфікаційні роботи, неформальна / інформальна освіта, спортивні секції, змагання, самостійні заняття фізичною культурою в позааудиторний час, фізкультурно-масова робота за місцем проживання студентів, тощо) в межах реалізації та виконання ОП «Фізична культура» в умовах сформованої в ЗВО системи фізичного виховання як важливого складника розвитку особистості студента.

Виконання означених завдань сприятиме якісній професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності школярів зі спортивних ігор та є перспективними напрямками подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдуллаев А.К. огли, Ребар І.В. Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в сучасних умовах. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 10. Т.1 С. 67–70.
2. Захаріна Є.А., Віндюк А.В. Особливості проведення позакласної роботи з фізичної культури у загальноосвітніх навчальних закладах. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі*. 2017. Вип. 52 (105). С. 384–390.
3. Курило В. С. Концептуальні засади безперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту в Україні. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2006. № 12. С. 102–105.
4. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Фізична культура)». ОС «бакалавр». Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. URL: <https://udpu.edu.ua/navchannia/osvitni-prohramy/31035> (дата звернення: 20.12.2023)
5. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Фізична культура)». ОС «бакалавр». Харківська державна академія фізичної культури. URL: https://khdafk.com.ua/wp-content/uploads/2024/01/opp_014_serednya_osvita_fizychna_kultura_2023r-1.pdf (дата звернення: 12.01.2024)
6. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Фізична культура)». ОС «магістр». Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. URL: <https://udpu.edu.ua/navchannia/osvitni-prohramy/29571> (дата звернення: 20.12.2023)
7. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Фізична культура)». ОС «магістр». Державний вищий навчальний заклад «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». URL: <https://nmv.pnu.edu.ua/mahistratura/014-11-serednya-osvita-fizychna-kultura/> (дата звернення: 12.01.2024)
8. Освітньо-професійна програма «Середня освіта. Фізична культура». ОС «магістр». URL: Волинський національний університет імені Лесі Українки. <https://vnu.edu.ua/uk/all-educations/serednya-osvita-fizychna-kultura-plan-zatv-2023-r-1> (дата звернення: 24.12.2023)
9. Освітньо-професійна програма «Фізична культура». ОС «бакалавр». Криворізький

- державний педагогічний університет. URL: <https://drive.google.com/file/d/1maDWT0-J71Tx2gF5eHvtNfF9rHqkmjwd/view> (дата звернення: 24.12.2023)
10. Про викладання фізичної культури у 2022 / 2023 н.р. Методичні рекомендації. Майбуття. 2022, №19 (690). С. 62–64.
11. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти, вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти». Розробник: Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profstandart-vchitelya-pochatkovih-klasiv-vchitelya-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i-vchitelya-z-pochatkovoyi-osviti> (дата звернення: 12.01.2024)
12. Христова Т.Є., Порко В.Є., Пюрко О.Є. Характеристика педагогічних умов підготовки вчителя фізичної культури до виховної роботи зі школярами. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип.51 Т. 2. С. 147–150.

REFERENCES

1. Abdullaiev A.K. ohly, Rebar I.V. Osoblyvosti profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv fizychnoi kultury i sportu v suchasnykh umovakh. *Innovatsiina pedahohika*. 2019. Vyp. 10. T.1 S. 67–70.
2. Zakharina Ye.A., Vindiuk A.V. Osoblyvosti provedennia pozaklasnoi roboty z fizychnoi kultury u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vshchii i zahalnoosvitnii shkoli*. 2017. Vyp. 52 (105). S. 384–390.
3. Kurylo V. S. Kontseptualni zasady bezperervnoi profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv fizychnoho vykhovannia ta sportu v Ukraini. *Pedahohika, psykhohohiia ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu*. 2006. № 12. S. 102–105.
4. Osvitno-profesiina prohrama «Serednia osvita (Fizychna kultura)». OS «bakalavr». Umanskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Pavla Tychyny. URL: <https://udpu.edu.ua/navchannia/osvitni-prohramy/31035> (data zvernennia: 20.12.2023)
5. Osvitno-profesiina prohrama «Serednia osvita (Fizychna kultura)». OS «bakalavr». Kharkivska derzhavna akademiia fizychnoi kultury. URL: https://khdafk.com.ua/wp-content/uploads/2024/01/opp_014_serednya_osvita_fizychna_kultura_2023r-1.pdf (data zvernennia: 12.01.2024)
6. Osvitno-profesiina prohrama «Serednia osvita (Fizychna kultura)». OS «mahistr». Umanskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Pavla Tychyny. URL: <https://udpu.edu.ua/navchannia/osvitni-prohramy/29571> (data zvernennia: 20.12.2023)
7. Osvitno-profesiina prohrama «Serednia osvita (Fizychna kultura)». OS «mahistr». Derzhavnyi vshchyi navchalnyi zaklad «Prykarpatskyi natsionalnyi universytet imeni Vasyliia Stefanyka». URL: <https://nmv.pnu.edu.ua/mahistratura/014-11-serednia-osvita-fizychna-kultura/> (data zvernennia: 12.01.2024)
8. Osvitno-profesiina prohrama «Serednia osvita. Fizychna kultura». OS «mahistr». URL: Volynskyi natsionalnyi universytet imeni Lesi Ukrainky. <https://vnu.edu.ua/uk/all-educations/serednya-osvita-fizychna-kultura-plan-zatv-2023-r-1> (data zvernennia: 24.12.2023)
9. Osvitno-profesiina prohrama «Fizychna kultura». OS «bakalavr». Kryvorizkyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet. URL: <https://drive.google.com/file/d/1maDWT0-J71Tx2gF5eHvtNfF9rHqkmjwd/view> (data zvernennia: 24.12.2023)
10. Pro vykladannia fizychnoi kultury u 2022 / 2023 n.r. Metodychni rekomendatsii. Maibuttia. 2022, №19 (690). S. 62–64.
11. Profesiinyi standart «Vchitel zakladu zahalnoi serednoi osvity, vchitel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity». Rozrobnyk: Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profstandart-vchitelya-pochatkovih-klasiv-vchitelya-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i-vchitelya-z-pochatkovoyi-osviti> (data zvernennia: 12.01.2024)
12. Khrystova T.Ye., Porco V.Ye., Piurko O.Ye. Kharakterystyka pedahohichnykh umov pidhotovky vchytelia fizychnoi kultury do vykhovnoi roboty zi shkoliaramy. *Innovatsiina pedahohika*. 2022. Vyp.51 Т. 2. S. 147–150.